प्रेमच म्हणू याला हवं तर ...
(दीर्घांक)

चं. प्र. देशपांडे.

सुरुवात चुकवू नका

(फ्लॅशबॅक टाईप प्रकशात अनुराग आणि अंतरा उभे.)

अनुराग : भेटीगाठी झाल्यात आता बऱ्यापैकी --

अंतरा : हं --

अनुराग : काळाचा स्पीड पाहता आता जास्त वेळ वाया घालवू नये असं वाटतं --

अंतरा : म्हणजे ?

अनुराग : आय लव्ह यू !

अंतरा : माझंही तुझ्यावर प्रेम आहे असं होऊ शकलं असतं --

अनुराग : होऊ दे ना मग !

अंतरा : तसं सोपं नाही ना --

अनुराग : लग्न करू ! सोपं नाही म्हणजे ?

अंतरा : माझं शिक्षण, कौशल्य, आणि माझी करिअर यांना मला महत्त्व द्यायचं आहे --

अनुराग : दे ना मग ! नो प्रॉब्लेम !

अंतरा : माझ्या करिअरला कुठलाही अडथळा मला चालणार नाहीय !

अनुराग : ठीक आहे --

अंतरा : मूल होऊ द्यायचं नाही -- (तो विचारात --) विचार करून सांग -- (क्षणभराने --) मूल म्हटलं की त्याचं संगोपन, अभ्यास आणि इतर हजार गोष्टी त्याच्या आईनंच पाह्यच्या हे ठरलेलं असतं ! याच्यावर चर्चाही नको आहे !

अनुराग : मूल होऊ द्यायचं नाही ?

अंतरा : नाही ! विचार कर आणि शेवटीही प्रेमच प्रभावी ठरलं तर सांग -- (झपकन प्रकाश जातो. आता नॉर्मल प्रकाश... नाटक पुढे चालू ...)

(अनुराग -- ३३ आणि अंतरा -- ३१ हे जोडपे. त्यांचा फ्लॅट. आर्थिक सुस्थिती. रात्री सुमारे ९.३० ची वेळ. पडदा उघडतो तेव्हा समोर कुणीच नाही. काही क्षण जातात. नंतर अनुराग आणि अंतरा स्वैपाकघरातून बाहेर येतात. दोघेही वरवर पाहता खुषीत आहेत. समोर आहेत तेवढेच प्रश्न आहेत असे तिचे वागणे, पण, त्याव्यतिरिक्त मनातही काही ताण आहेत असे अनुरागचे वागणे.)

अनुराग : मजा येते. दोघांनी पटापट स्वैपाक करायचा, पटापट जेवायचं आणि पटापट आवरून बाहेर यायचं ! रिअली अ लक्झुरिअस लाईफ !

अंतरा : मजा येते हे ठीक आहे पण हे लक्झुरिअस नाही तर फक्त लेजिटिमेट लाईफ आहे ! रोजी तीस तीस, पन्नास पन्नास हजार खर्च करणारे लोक आहेत हे आपल्याला माहिती आहे !

अनुरागः मी हॅपीनेसबद्दल बोलतोय !

अंतरा : हॅपीनेस ॲन्ड चैन आर टू डिफरन्ट थिन्गस् !

अनुरागः आपले मतभेद आहेत पण वुई लव्ह इच अदर !

अंतरा : व्हेरी गुड !

अनुराग : लक्षात घे. तू आधुनिक असूनही थोडीफार ट्रॅडिशनल आहेस. दारू पीत नाहीस. पण मी पितो याचा तुला राग नाही एवढा आधुनिकपणा तुझ्यात आहे. पण तू याला पुरुषप्रधानता म्हणत नाहीस ही तुझी ओरिजिनॅलिटी आहे ! स्ट्रॅटेजी नव्हे !

अंतरा : तू माझ्या ज्या ओरिजिनॅलिटीचं कौतूक करतोयस त्या व्यतिरिक्तही बरीच ओरिजिनॅलिटी माझ्याकडे आहे याची मला समज आहे ! माईंड वेल ! मी ' समज ' म्हटलंय, नुसतं ' जाणीव ' नव्हे !

अनुराग : मला शब्दच्छलात इंटरेस्ट नाही ! हळूहळू सगळ्याच भाषांमधला सूक्ष्मपणा नष्ट होणार आहे ! व्हाय वरी अबाऊट इट !

अंतरा : हे मलाही मान्य आहे ! फार सूक्ष्म अशा भावनिकपणाची काही गरज नाही ! बरं, ते जाऊं दे, लेटस बी प्रॅक्टिकल आल्सो ! कालच मी तुला सांगितलं होतं की मिक्सर दुरुस्तीला टाक !

अनुराग : सॉरी ! उद्या टाकतो ! पण तुलाही टाकता आला असता ! काल तर सुट्टी होती !

अंतरा : एकदा हे तू करायचं हे मान्य केल्यावर पुन्हा तोच विषय कशाला ?

अनुराग : ओके ! पण काय झालंय काय ?

अंतरा : बंदच पडलाय !

अनुराग : ठीक आहे ! उद्या !

अंतरा : पण मला एक सांग, भाषेचा सूक्ष्मपणा कसा काय नष्ट होईल ?

अनुराग : गरज नसल्यामुळं ! सिंपल ! भावनिक अडकून पडणंच कमी कमी होत चाललंय नं ! तू म्हणालीस तेच !

अंतरा : पण दु:खाच्या लेव्हलवर सगळा सूक्ष्मपणा चालू असतो !

अनुराग : आपापल्या दु:खाच्या ! हू बॉदर्स अबाऊट अदर्स !

अंतरा : मी निश्चितपणे तुझा विचार करते !

अनुराग : ए, जाऊं दे ! चल ! लेटस बी विथ द प्रेझेंट ! दिवस संपलेला आहे, अपमान किंवा त्रास फारसा कुठं झालेला नाही, जेवणं झालेली आहेत, सगळं आवरूनही झालेलं आहे आणि वुई आर फ्री ! हॅपी ! हेच हॅमर करू या !

अंतरा : अनुराग, बी प्रॅक्टिकल, इमोशनल नको होऊस !

अनुराग : तूही फार प्रॅक्टिकल नको होऊस !

अंतरा : तेवढं ते मिक्सरचं उद्या बघ !

अनुराग : अंतरा, आय लव्ह यू !

अंतरा : म्हणजे मिक्सरचं उद्या बघणार या अर्थी !

अनुराग : नाही, एकूणच नं !

अंतरा : दिसण्यात -- जाणवण्यात कमी पडतं रे पण कुठं तरी ! काल राहिलाच ना मिक्सर टाकायचा ! जस्टीस मस्ट नॉट ओनली बी डन, बट इट मस्ट आल्सो अॅपीअर टु हॅव्ह बीन डन !

अनुराग : डिपार्टमेंटल चौकश्यांची तुझी प्रॅक्टीस वाढत चाललीय, त्यामुळं, ओके ! पण, कर्मचाऱ्यांच्या विरोधात नं !

अंतरा : नाहीतरी मला शिस्तभंग करणाऱ्या, पदाचा गैरवापर करणाऱ्या, भ्रष्ट लोकांचा तिरस्कारच वाटतो ! तसंच कामचुकार आणि जबाबदारी टाळणाऱ्यांचाही !

अनुराग : आपण किती चांगले आहोत ! पहिल्यांदा माझ्या नोकरीमुळं आपण या शहरात आलो, मग तुलाही मिळाली तुला योग्य नोकरी ! आणि सुरू झाला तुझ्या करीअर प्रगतीचा चढता आलेख 1 एलएलबी पूर्ण करणे, इतर अनेक परीक्षा, प्रमोशन्स ! सासुसासरेही नाहीत इथे ! फ्री !

अंतरा : पर्सोनेलमध्ये मी एक्का समजली जाते ! शिस्तभंग कारवाई या विषयात तर नावच आहे माझं !

अनुराग : नोकरी सरकारी असल्यामुळं ! खाजगीत याला कुणी भीक घालत नाही !

अंतरा : भीक ?

अनुराग : होय भीकच ! शक्यतो गुंतागुंत न वाढवता ताबडतोब न्याय देण्याकडे कल असतो त्यांचा ! म्हणजे निकाल लावण्याकडे !

अंतरा : आम्हीही जिंकण्यासाठीच लढतो पण जरा लांबच्या मार्गानं ! आणि दुसरं ! सासुसासरे स्वत:हूनच इकडे यायचं टाळतात ! माझ्या फ्री असण्याचा प्रश्न नाही !

अनुराग : तू मधेच एखादा मुद्दा उत्तर न देता सोडून दिलास असं कसं होईल !

अंतरा : शक्य तेवढी क्लॅरिटी ठेवायलाच हवी नं !

अनुराग : बरं, वीजबिलात काहीतरी घोटाळा आहे ! एकदम चौपट कसं काय आलंय बिल ! तुला जमणार आहे का ?

अंतरा : सध्या काही चौकश्या कंटिन्यूअस चालवून लौकर संपवायचं ठरलंय ! उशीरा जाणं मला शक्यच नाही !

अनुराग : म्हणजे मीच ! ठीक आहे ! प्रेमासाठी आणखी एक अपमान ! उशीरा जाण्यामुळं होणारा ! ओके !

अंतरा : खूप वेळा तासंतास जास्तही करतोस की काम !

अनुराग जास्तीचं न मोजणं आणि कमी पडेल ते दाखवणं हेच तर बॉसच्या यशाचं रहस्य असतं ! पर्सोनेलमधल्या व्यक्तीला तरी हे सांगायला लागू नये !

अंतरा : आता वॉशिंग मशीनमधून कुठंतरी लीकेज आहे असं मला वाटतं ! मी दोनदा गपचूप पाणी पुसून घेतलं ! बोललेही नाही तुला !

अनुराग : म्हणजे तेही बघावं लागणार आहे का काय ! मला वाटतं, हे नकोत विषय ! लेटस बी हॅपी इन द प्रेझेंट ! ॲन्ड बी फिलॉसॉफिकल आल्सो !

अंतरा : जे. कृष्णमूर्ती म्हणतात लिव्ह इन द नाऊ !

अनुराग : आणि ट्रुथ रिपीटेड इज अ लाय ! त्यांचंसुध्दा !

अंतरा : बकवास !

अनुराग : कुणाची ?

अंतरा : त्यांची नव्हे ! आपली !

अनुराग : (काही क्षणांनी --) शां S त -- छान वाटतंय !

अंतरा : (मोठ्यांदा हसून --) मलाही !

अनुराग : पण इतकं हसायचं कारण काय होतं ? विनोद तर काही झालेला नव्हता !

अंतरा : हसण्यासाठी विनोदाची काय गरज ?

अनुराग : खरं आहे रे बाबा ! बायकांना विनोदबुध्दीचा प्रॉब्लेमच असतो ! चावून चोथा झालेला विषय !

अंतरा : परिपक्वता ही विनोदबुध्दीपेक्षा महत्त्वाची असते ! विनोदाशिवाय हसता येण्यात परिपक्वता असते ! विनोद हा बुध्दीच्या कमीजास्त असण्यामुळं कळणं, न कळणं असा भेदभाव करतो ! विनोदाशिवाय हसण्यात समता असते !

अनुराग : असं असेल तर मराठी सीरीयल्स, नाटकं, सिनेमे यांचे प्रेक्षक नक्कीच समता आणतील !

अंतरा : टिंगल सोड ! आचार्य रजनीशच म्हणतात की विनोदाशिवाय हसा ! हसण्यासाठी विनोदाची गरज नाही !

अनुराग : मी इतकं काही ते मन लावून वाचलेलं नाही ! त्यामुळं माघार ! (काही क्षणांनी --) पण खरं आहे हं, सगळं ठीक असलं की, खरंच ,कारणाशिवायही हसावंसं वाटतं !

अंतरा : दॅट आल्सो शुड नॉट बी अ कंडिशन ! सगळं ठीक असणं !

अनुराग : मग, माझ्या अल्पबुध्दीप्रमाणे अशा माणसाला लोक वेडा म्हणतील ! सॉरी !

अंतरा : तू कुणाला ' सॉरी ' म्हणतोयस ? मला ? की रजनीशांना ?

अनुराग : ते तर वारलेत नं !

अंतरा : मला 'सॉरी' नको म्हणूस ! वाक्य त्यांचं आहे !

अनुराग संतांची समदृष्टी ! हसा ! विनोदाशिवाय ! हे तर सगळ्यांनाच शक्य आहे !

अंतरा : बॅड ज्योक ! म्हणून मी हसत नाही !

अनुरागः अरे ! नो ज्योकला हसणाऱ्यांनी गुड ज्योक आणि बॅड ज्योक असा फरक का करावा ?!

अंतरा : तुझ्या उथळपणात मला इंटरेस्ट नाही !

अनुराग : हे तर मला कमी लेखणं झालं ! भेदभाव झाला ! पण, जाऊं दे ! मला चालेल !

अंतरा : तुझं मनच मोठं आहे रे !

अनुराग : अंतरा, हे चांगलं आहे की वाईट ? तुझ्या बोलण्यावरनं कळत नाहीय !

अंतरा : माझ्या अनुरागा, मी कौतूकच करतेय रे तुझं ! मला आवडणाऱ्यांची तू चेष्टा केलीस तरी !

अनुराग : मी चेष्टा केली ?

अंतरा : आता तुझ्या नाही ना लक्षात आलं ? बघ ! यासाठीच बौध्दिक भेदभावांना महत्त्व नको !

अनुराग : कारणाशिवाय हसू या ! (हसतो.) हास ना !

अंतरा : रागावून नाही, आनंदानं हसलं पाहिजे !

अनुराग : बरं, जरा आमच्यासारख्या कमी परिपक्व लोकांमध्ये आज घडलेला एक विनोद सांगू का ?

अंतरा : नो प्रॉब्लेम !

अनुराग : आज आमच्या ट्रेनिंग सेंटरमध्ये पी ॲन्ड एल -- नफातोटा पत्रक -- या विषयावर लेक्चर चालू होतं -- त्यानं एक छान उदाहरण दिलं ! -- इंटरेस्ट असेल तर बोलतो पुढे --

अंतरा : बोल, बोल !

अनुराग : एका कंपनीचा एक डायरेक्टर मेला तेव्हा त्याचा अंत्यविधी खर्च म्हणजे फ्यूनरल एक्स्पेन्सेस कंपनीनं केले. आता

प्रश्न असा आला की हा खर्च कोणत्या कॉलममध्ये टाकायचा, कारण नफातोटा पत्रकात असा काही कॉलमच नाही. तर त्या संबंधित कारकुनानं काय केलं असेल? पूर्ण विचारांती त्यानं तो खर्च ' पॅकिंग अँड डिस्पॅच ' या रकान्यात मांडून टाकला ! -- इथं अर्थातच सगळे हसले.

अंतरा : इंटरेस्टिंग !

अनुराग : ते हास्य जरा ओसरल्यावर मी म्हणालो, योग्य केलं त्यानं ! सगळे उत्सुकतेनं बघायला लागले. म्हटलं द क्लर्क वॉज राईट इन चूजिंग दॅट कॉलम बिकॉज नाऊ द डिरेक्टर वॉज अ फिनिश्ड गुड ! -- इथं अर्थातच आणखी एक मोठा हशा पिकला !

अंतरा : का, का ? तो कसा काय फिनिश्ड गुड ?

अनुराग : विनोद हा समजावून दिला की विनोद राहात नाही ! पण ठीक आहे, चला ! तयार मालालाही फिनिश्ड म्हणतात, जो पॅक करून रवाना करायचा असतो आणि संपलेल्या गोष्टीलाही फिनिश्ड म्हणतात ! मराठीत
याला श्लेष किंवा इंग्रजीत पन म्हणता येईल ! किंवा साधं आपलं द्व्यर्थी वापरलेला शब्दही म्हणता येईल ! आता इतकी फोड केल्यावर काय शिल्लक राहणार यातली गंमत ?

अंतरा : नुसतंच हसावं ! या हुशारीची गरज पडू नये ! नाहीतर मग हुशारी उपयुक्त ज्ञानातली असावी !
` असो ! ते जाऊं दे ! आता दुसऱ्या दिवसाची सकाळ ! अरे अनुराग, मला एक सांग, वॉशिंग मशीनमध्ये असं पाणी राहतं की काय ? पहाटे मी पाहिलं तर बरंच पाणी बाहेर आलं होतं ! आणि गेले चारपाच दिवस, ते चालू असताना धडधडतं मधेच ! काहीतरी बिघाड तर नसेल ?

अनुराग : बघू, आता सगळं एकदम मला जमणार नाही ! माझी नोकरी निदान टिकवायची तरी आहेच मला ! तर मी आता आलोय इलेक्ट्रिसिटीच्या दुकानात आणि मिक्सर दाखवलाय ! तो म्हणतोय --

अंतरा : पूर्ण मोटर जळालीय राव ! पूर्ण अगदी रिवायंडिंग करावं लागेल !

अनुराग : खर्च किती येईल ?

अंतरा : अडीचशे रूपये. पण मग चिंताच नाही, एकदम नव्यासारखाच होईल !

अनुराग : अहो बाराशेचा मिक्सर आणि अडीचशेची दुरुस्ती ? वीस टक्के ?

अंतरा : अहो, घरात एखादी दुरुस्ती दोनतीन टक्क्यांतही होते ! ॲव्हरेज बघायचं !

अनुराग : कमी करा काहीतरी --

अंतरा : बरं, दोनशे चाळीस द्या --

अनुराग : ठीक आहे, लौकर द्या पण -- काम अडतंय --

अंतरा : मनातनं नाराज वाटतोस तू हल्ली !

अनुराग : छे ! कुठं काय !

अंतरा : आठ दिवसांत देतो --

अनुराग : आठ दिवस ?

अंतरा : अहो, काम चांगलं करणार, ट्रायल घेणार !

अनुराग : ठीक आहे, आठ दिवसांतच द्या पण --

अंतरा : त्याची काळजीच नका करू !

अनुराग : बाकी काय कमीजास्त असलं तर करून टाका !

अंतरा : बघतो ना ! चला, (नोकराला --) हा मिक्सर घे रे आत !

अनुराग : तिथून पुढं गेलो इंलेक्ट्रिसिटी ऑफिसात --

अंतरा : ठीक आहे, तक्रार समजली -- याच्या आधीची चार बिलं घेऊन या -- मी ॲव्हरेज बिल करून देईन -- मीटर तपासावं लागेल -- मीटर फॉल्टी असेल तर नवं मीटर तुम्ही आणून द्यायचं -- ते चेक करून आम्ही बसवू --

अनुराग : उद्या येतो याच वेळी -- आणि समजा मीटर लागलं तर कितीपर्यंत मिळतं ?

अंतरा : काय, असेल हजारबाराशे -- आणि तो पुढचा प्रश्न आहे -- या ! (पुढच्याला --) हं, तुमचं काय ?

अनुराग तर असं झालं !

अंतरा : नशीब समज, तो, आधी हे बिल भरा, मग बघू, असं नाही म्हणाला !

अनुराग : म्हणजे पुन्हा उद्या जाणं आलं !

अंतरा : आणि ते वॉशिंग मशीनचंही बघावंच लागणार आहे -- लीकेज आणि धडधडणं !-- सध्या बंदच ठेवतीय मी --

आपल्या भांडीवालीलाच धुणंही धुवायला सांगितलंय !

अनुराग : सध्या मिटलाय ना प्रश्न ! बघू ! -- त्या वॉशिंग मशीनकडं एकदा बघू तरी ! (त्या बाजूला जातो.तिकडूनच --) अगं, पत्रा उचकटलाय त्याचा पार -- तुला दिसलं कसं नाही ? आता हे वापरूनच उपयोग नाही एवढ्यात -- आणि पुन्हा पाणी आलेलं दिसतंय खालून -- हे मशीन सध्या काढून गॅलरीत ठेवून देऊ ! --

अंतरा : तो माणूस आल्यावर बघेल ना ! --

अनुराग : नको ! ते बघू ! आजही पार बेडरूममध्ये आलं पाणी ! -- ते तेवढं तरी बघू आधी ! (जरा खुडबुड आवाज. मग मशीन सरकवल्याचे आवाज.)

अंतरा : मदत हवीय का ?

अनुराग : नको, हलकंच आहे ते ! -- (ते मशीन गॅलरीकडे ढकलत नेल्याचे आवाज. दोन क्षणांनी --) आता हे इथलं सगळं पुसून घेतो पाणी -- मग बघू --

अंतरा : बरं तू ये इकडे, मी घेते पुसून -- तेवढा पुरुषप्रधानपणा घेईन मी चालवून !

अनुराग : फक्त तेवढाच !

अंतरा : ते असू दे ! -- (तीही तिकडे जाते.) अरे बापरे ! कुठलं रे हे पाणी ? ! (दोन क्षणांनी तो बाहेर येऊन बसतो.) मला नाही वाटत हे मशीनमध्ये राहिलेलं पाणी असेलसं ! मशीनचा नळ तर मी कालच बंद केलाय ! (दोन क्षणांनी हात पुसत बाहेर येते.)

अनुराग : मिक्सर, वीजबिल, वॉशिंग मशीन ! च्यायला !

अंतरा : आणि हे पाणी !

अनुरागः कसलं आहे ते कळू दे ना !

अंतरा : ते आहे म्हणा !

अनुराग : मला तर दुरुस्त्या म्हटलं की वैताग येतो ! आपापलं काम नीट करता येणारी माणसं नाहीच आहेत जगात ! जुने अनुभव आठवतात ! दुरुस्त्या होतच नाहीत नीट !

अंतरा : मग कसा चाललाय भारत ? प्रगतिपथावर ?

अनुराग : ते एक आश्चर्यच आहे ! पण काही माणसं असणारच कामं येणारी !

अंतरा : किंवा मग आपल्या घरातल्या वस्तूंमध्ये निर्माण होणारे फॉल्टच जरा स्पेशल -- विचित्र असतील !

अनुराग : माईंडचे फॉल्ट असू शकतील तसे, वस्तूंचे कसे असतील? वस्तूंचं रूटीन असणार सगळं !

अंतरा : या खेपेला नीट विचारून चांगले शोध लोक ! प्रॉब्लेम्स मिटत जाणं हेच आपलं ध्येय आहे !

अनुराग : तो तर प्रयत्न करणारच आहे म्हणा मी ! पण फळांची गॅरंटी नाही ! (असे म्हणत आत जातो. तिकडूनच --) अगं, पुन्हा येतंय पाणी ! आता तर मशीन नाहीय इथं ! नळही बंद आहे ! येतंय कुठून मग सालं ?

अंतरा : (आत जात --) पुन्हा आलं पाणी ? अरे, हे भिंतीतनं तर येत नसेल ? एखादा कन्सील्ड पाईप लीकेज असला तर ? म्हणजे मशीनचा काही संबंधच नसेल !

अनुराग : बोंबला ! तसं निघालं तर वाटच लागणार ! म्हणजे उद्याच्या उद्या प्लंबर बघावा लागणार ! हे पाणी किती वेळा पुसणार नाही तर ?

अंतरा : चांगला बघ पण !

अनुराग : नुसतं पैसे जास्त घेणारा म्हणजे चांगला असं काही नसतं याच्यात ! आणि तोंडावरनं चांगला ओळखता येत नाही !

अंतरा : तुलाच नंतर त्रास होऊ नये म्हणजे झालं ! बरं, आपण जो महिन्याभरापूर्वी आपल्या बॉयलरचा थर्मोस्टॅट बदलला त्यानंतर आपलं पाणी पहिल्यापेक्षा फारच कडक तापायला लागलं हे पाहिलंय आपण -- पण त्याचा काही प्रॉब्लेम नाही म्हणून आपण लक्ष दिलं नाही -- आज आमच्या ऑफिसात एक इलेक्ट्रिशियन आला होता, त्याला मी विचारलं तर तो म्हणाला की तो थर्मोस्टॅट मॅक्झिममवर ठेवला असणार आहे -- इतका कुणी ठेवत नाही -- त्याला येऊन मिडियमवर करून जायला सांगा --

अनुराग : आता कसला येतोय तो -- असल्या बिन पैशाच्या कामासाठी ? तरी सांगून बघतो म्हणा मी -- च्यायला त्यामुळं तर बिल वाढलं नसेल ? कशामुळं काय घडतंय हे तरी कळलं पाहिजे !

अंतरा : मला नाही वाटत ! आणि समज त्यामुळं वाढलं थोडं तरी इतकं वाढेल ?

अनुराग : बरं, उद्या मला एक आठवण कर हं -- त्यानं लेटेस्ट मीटर रीडींगही आणायला सांगितलंय -- चार लेटेस्ट बिलं आणि लेटेस्ट रीडिंग !

अंतरा : सगळं नीट चालू असलं की आपल्याला त्याचं महत्त्व कळत नाही !

अनुराग : तरी आपण हा जुना बॉयलर इकडे आणाला आणि नवा अण्णाआईंना घेऊन दिला ते बरं झालं ! ते कुठं बसले असते दूरुस्त्या करत !

अंतरा : ते तर आहेच ! फक्त, चांगलं वागलेलंही लक्षात राहावं एवढं मात्र वाटतंच !

अनुराग : ते जाऊं दे ! स्वभाव बदलण्याचे विषय नकोत ! होणं शक्य असलेल्या दुरुस्त्यांचं तेवढं बघू !

अंतरा : त्यांनी तिथंच राह्यचा निर्णय घेतला -- इथं आपण हा फ्लॅट घेतला -- उगीचच आर्थिक ताण वाढतात की नाही ?

अनुराग : पण शक्य होतंय ना आपल्याला ? आणि भाव वाढतायत जागांचे ! जबरदस्त फायदा होईल !

अंतरा : ते आहे म्हणा ! पण घर विकलं तर ! नाहीतर नुसतं मानसिक समाधान ! व्यवहारावर आधारित समाधान महत्त्वाचं !

अनुराग : करेक्ट ! हे तर आणखीनच बरोबर !

अंतरा : आता भाव वाढतायत म्हणून ! मधे काही काळ स्टॅटिक होते !

अनुराग : पण आता मिटलाय ना तो प्रश्न ? !

अंतरा : ताबडतोब काही त्रास झाला तरच तो महत्त्वाचा प्रश्न !

अनुराग : ताबडतोब काही त्रास दोघांनाही झाला तर ! नाही तरी सगळ्या गोष्टी सदोदित परफेक्ट कशा असणार ? खूप गोष्टी चालवून घेणं हे तर करावंच लागतं ! सगळ्यांनाच ! असं समजावतच असतो मी मला !

अंतरा : तरीही, त्यातल्या त्यात चांगलं जगणं, बरं जगणं, वाईट जगणं -- असं काही असतंच !

अनुराग : नशीब म्हणायचं त्याला आणि जाऊ द्यायचं बोंबलत ! बरं नसेल जगणं तर !

अंतरा : नशीब म्हणून बुध्दिप्रामाण्यवादाचं महत्त्व नाकारू नकोस ! तसं केलंस तर स्त्रीपुरुष समानतेचंही विसरशील !

अनुराग : मला मुख्य म्हणजे ते मीटररीडींगचं लक्षात ठेवायचंय ! (जणूं स्वत:शीच --) मी विनोदही करतो -- तडजोडी, दुरुस्त्या होतही राहतात -- तरीही काहीतरी महत्त्वाचं राहतंय -- असा एक धागा चालूच राहतो -- भाषेचा सूक्ष्मपणा लागणारच असंच दिसतंय -- कधीतरी उघडं पडणारच हे !

अंतरा : भाषेचा सूक्ष्मपणा हा काही आपल्या खास इंटरेस्टचा विषय नाही. असो. नाहीतर नसो. आता दुसऱ्या दिवसाची सकाळ. तू जाऊन पहिल्यांदा प्लंबर आणतोस कारण आधीच्या रात्रीही उठून तीनचारदा आपल्याला पाणी भरून टाकावं लागलेलं आहे. तर प्लंबर.

अनुराग : तर हे असं पाणी येतंय कुठनं तरी !

अंतरा : (जरा बघून --) भिंतीतनं येतंय कुठनंतरी ! (बघत -- विचार करत -- चाचपत --) बॉयलर चालू होता काय?

अनुराग : होय --

अंतरा : हितं गरम लागतंय पानी -- आता मी काय जास्त पैशे सांगनारा न्हाई -- ह्येच दुसऱ्याला दाखवून बगा -- धा हजारापासनं सुरू व्हतील !

अनुराग : ते जाऊं द्या -- तुमचं बोला --

अंतरा : हितं वॉशिंग मशीन होतं काय ?

अनुराग : होय -- ते बिघडलंय म्हणून बाजूला काढलंय --

अंतरा : बरं झालं -- आता बगता तं यील नीट -- बॉयलरचा पाईप हितनं भित्तीतनं जातोय --

अनुराग : बरोबर --

अंतरा : कन्शील्ड पाईपचं काम लई वाईट ! कळलं नाही तर कुटूनबी सुरुवात करंल एकांदा -- पोलीसासारकंच असतंय ह्ये -- बरूबर सापडावं लागतंय -- कुनीबी म्हनल, पानी हितनं बाहेर येतंय हो -- पर झिरपतंय कुटनं ? -- भाएर जिन्यात बघितलं का? हितनं झिरपलेलं पानी स्लॅबमदी मुरून जिन्याची भित वल्ली झालीय तुमची ! तिकडं काय फॉल्ट हाय ? फॉल्ट हिकडं हाय ! फॉल्ट हिकडं हाय ! आन हिकडंच -- याच भित्तीत -- का, तं पानी -- ह्ये झिरपनारं -- हाताला जरा गरम लागतंय -- बॉयलर तापलेला असताना बघिटलं त्ये बरं झालं -- तरी बी दुसऱ्याला कळालं नसतं -- ह्ये असलं कन्शील्ड पाईपचं काम लई वाईट ! सस्पेन्स एकदम ! फोडाया कुटनं सुरुवात करावी ह्येच कळत न्हाई !

अनुराग : ठीक आहे -- खर्चाचं बोला --

अंतरा : हिकडच्या टाईल्स फोडाव्या लागनार -- पार आत पाईपापोतर जावं लागंल -- आन समदं जाल्यावर परत टाईल्स बसवून देऊ.

अनुराग : काम परफेक्ट व्हायला पाहिजे -- असं पाणी एक थेंबही आलं नाही पाहिजे --

अंतरा : लीकेज पूर्नच काडावं लागंल -- हाफ लीकेज कोन काडत नसतं --

अनुराग : हं, तर किती?

अंतरा : एकच सांगतो -- दोन हजार आमचे -- लागनारं सामान समदं तुमी आनायचं --

अनुराग : फार होतात --

अंतरा : मी आन एक बिगारी दिवसभर आन् टाईलवाला येगळा -- मेहनत लई हाय -- घाम काडंल --

अनुराग : बरं, कामाचे अठराशे प्लस सामान, चला ! पण तरी सामान किती लागेल ?

अंतरा : ते बगू की -- पन हजाराच्या वर काय जात नाय --

अनुराग : तरी काय काय लागेल ?

अंतरा : सिमेंट, वाळू , व्हाईट सिमेंट, टाईल्स आणि आतलं पाईप फिटिंगचं सामान --

अनुराग : आणि सुरू कधी करणार ?

अंतरा : लगीच -- (जणू अनुरागशी --) तू नाराज असणं हा अर्जंटच आहे ना प्रॉब्लेम !

अनुराग : (त्यासाठी दुरुस्ती तुझ्यात व्हावी लागणार आहे ! (पुन्हा प्लंबरला --) तुम्ही असं करा, तुमचा मोबाईल नंबर द्या -- मला छोटंसं एक अर्जंट काम आहे -- तेवढं करून आलो की मी फोन करतो --

अंतरा : मला बी मानूस, हत्त्यारं आनायला जरा येळ लागंलच -- पर जास्त येळ घालवू नका -- नायतर परत उद्या यावं लागंल --

अनुराग : ते काहीही असो -- एवढ्यातच करायचं -- मी आज रजाच घेणार आहे -- पुन्हा उद्या घ्यायला लावू नका -- आज रात्री कितीही वाजले तरी चालेल ! -- या मग !

अंतरा : व्हय ! फोन करा मग, लौकर !

अनुराग : होय, करतो करतो !

अंतरा : (मूळ भूमिकेत --) तर ठरलं बाबा ! खरोखर चिवट रे बाबा तू ! कामाची सवय पाहिजे पण ! मला जरा बौध्दिक कामांची आहे इतकंच !

अनुराग : आणि मला कसली आहे ? हमालीची ?

अंतरा : तसं नाही रे --

अनुराग : ही कामं लौकरात लौकर न होणं याचा अर्थ समजतो का तुला ? बुध्दीनं ? सदोदित शारीरिक श्रम जास्तीचे करावे लागणं ! आणि न जाणो या सततच्या पाण्यामुळं आजारपण येणं ! शारीरिक ! पाण्यासारखा निष्पाप आतंकवादी कुठं नसेल ! एखाद्या तत्त्वनिष्ठ माणसासारखं ! ठरलं ते ठरलं ! ते तसं वागतच राहणार !

अंतरा : तत्त्वनिष्ठा तर लागणारच रे ! पण, या एकूण प्रकारात आपल्या आपल्यातही असं स्मूथ वाटत नाही रे !

अनुराग असणारच कुठंतरी बिघाड ! पण, ते सगळी लिमिट संपून बाहेर पडणाऱ्या पाण्याचा त्रास व्हायला लागल्याशिवाय कळणार नाही -- हे सुध्दा आतल्या आत, किती दिवस चालू असेल कोण जाणे ! आणि आपल्याकडे बिघडलेल्या गोष्टी दुरुस्त करायची पध्दत आहे -- सारख्या नव्या गोष्टी आणायची नाही -- आणि आपण ठरवलं तर खूपशा गोष्टी दुरुस्त होतही राहतात !

अंतरा नाही तरी बायको किंवा नवरा नवीन आणणं तसं सोपं नाहीच आहे आपल्याकडे ! -- ते जाऊं दे ! कामाचं बघू ! एकमेकांतली समजूत हाच कामाचा पाया रे !

अनुराग : कुठल्याही कामाच्या बाबतीत इनिशिएटिव्ह मीच घ्यायचं ही पध्दतच पडलीय आपल्या घरात --

अंतरा : निकड आणि सोय बघायची रे ! बरं, तेही जाऊं दे -- काय काय झालं मग काम ?

अनुराग : त्याचे अंदाज बरोबर निघाले ! लीकेज सापडलं ! एक जुना पाईपचा तुकडा फुटला होता ! आपण ते बेसिन आणि त्या भिंतीचं काम करून घेतलं होतं ना तेव्हा चुकून हा तुकडा बदलायचा राहिला होता बहुतेक ! तेवढ्या दुर्लक्षाचा हा त्रास झाला ! ते काढलं, नवीन सामान आणलं -- फिट केलं -- आता राहू दे म्हणाला ओपनच सकाळपर्यंत -- आता पाणी येत नाही ही तुमचीही खात्री होऊ द्या म्हणाला --

अंतरा : आणि मशीनच्या वरच्या जागेत आपण जे लाकडी कपाट केलं होतं ते काढलंय वाटतं --

अनुराग : काढावंच लागलं ! दारं, कप्प्यांच्या फळ्या काढून ठेवल्यायत -- त्या पुन्हा उपयोगी पडतील -- ते काढल्याशिवाय तिथं कामच करणं शक्य नव्हतं त्यांना -- त्या कपाटातलं सगळं सामान काढून बेडरूममध्ये ठेवलंय मग --

अंतरा : फारच मेहनत पडली रे बाबा तुला ! --

अनुराग : त्याच्याहून पुढचं संकट म्हणजे, हे सगळं झालं की सुतार बघावा लागणार आहे आता ! त्यातल्या त्यात एक बरं झालं की हा प्लंबर चांगला मिळाला ! त्या त्या वेळी कामं होतायत हे एक आश्चर्यच वाटतं मला !

अंतरा : सुतार मी आणते -- पलीकडच्या गल्लीत पाटोळ्यांकडे काम चालू आहे -- मिसेस पाटोळ्यांना पाठवायला सांगते -- कधी पाठवायला सांगू ते सांग -- आपलं हे काही एवढं मोठंसं काही काम नाही --

अनुराग : ते सांगतो मी -- पण सदोदित मलाच रजा घेत राहता येईल असं नाही --आता आणखी एक दिवस रजा वाढणारच आहे माझी --

अंतरा : ठीक आहे -- ते माझ्याकडे लागलं -- अविनाशला एक दिवस इकडे बसायला सांगते -- सध्या घरीच अभ्यास असतो त्याचा --

अनुराग : म्हणजे मग तुझी काकू हे उपकार सगळ्यांना सांगत फिरणार !

अंतरा : माझ्यावर उपकार -- तुझ्यावर नव्हे ! ते मी बघून घेईन ! माझाही चुलत भाऊ आहे तो ! तेवढा त्रास दिला तर काही बिघडत नाही --

अनुराग : जिथं आणि जेव्हा जेव्हा आपणच हजर असणं आवश्यक आहे तेव्हा तेव्हा मी रजा घ्यायची !

अंतरा : तूही थोडी मॅनेजमेंट टेक्निक्स वापरत जा रे !

अनुराग : कधी संपणार सगळं कोण जाणे ! मला तर च्यायला स्वप्नंच पडायला लागलीयत की पडझड चाललीय सगळीकडे आणि आपण कसेबसे बचावतोय ! तू आणि मी !

अंतरा : डोण्ट बी सेन्टिमेन्टल ॲन्ड सिली !

अनुराग : मी सगळी कामं करत असल्यामुळं तू सुपीरिअर असल्याच्या भ्रमात राहतेस !

अंतरा : घरातला कर्ता माणूस आहेस बाबा तू !

अनुराग : या सगळ्या गडबडीत लहान मूल नाही घरात हे एक बरं आहे ! कुठं एखादा खडा, खिळा घातला असता तोंडात म्हणजे वाट लागली असती !

अंतरा : बी बिथ व्हॉट इज ! आपण असं जगत नाही म्हणून प्रॉब्लेम्स होतात ! अनावश्यक विषय नकोत ! आणि ' मूल ' हा विषय तर ...

अनुराग : पूर्वी आपण घेतलेला एखादा निर्णय आज चुकीचा वाटला तर ?

अंतरा : तरी, बी विथ व्हॉट इज ! ' त्यापेक्षा असं करायला हवं होतं ' किंवा ' अजूनही असं होऊ शकलं तर ' -- याला माईंड करणीभूत असतं ! फरगेट इट !

अनुराग : आणि करीअरिस्ट होण्याला काय कारणीभूत असतं ?

अंतरा : तरीही, आपल्याला एखादी गोष्ट प्रॉब्लेम वाटायला लागली तर या अर्थपूर्ण तत्त्वाची आठवण जागवावी ! नक्की फायदा होतो ! माझा अनुभव आहे ! बी विथ व्हॉट इज !

अनुराग : आता गेलो घरी की अण्णा आणि आई यांनाही सांगतो हे तत्त्व ! त्यांनाही उपयोगी पडेल !

अंतरा : जे. कृष्णमूर्तीचं आहे बाबा ते !अखिल मानवजातीसाठी आहे ते ! नम्र राहण्याची तयारी असलेल्या कुणालाही उपयोगी आहे ते ! नम्र म्हणजे अपेक्षाभंगात पिचत न राहणं !

अनुराग : मी काही कृष्णमूर्ती फारसं वाचत नाही हे मान्य ! पण हा त्यांचा दुरुपयोग तर चालू नसेल -- असा मात्र मला डाऊट येतो ! याच्यावर परत तुझंच म्हणणं मला उपयोगी पडणार नाही !

अंतरा : डोंट मूव्ह अवे फ्रॉम द प्रॉब्लेम ! तुझा प्रॉब्लेम काय आहे ते ओळख आणि बघ सरळ ! त्याच्यापासून पळू नकोस ! बघ ! फेस इट !

अनुराग : तुझ्या सांगण्यावरनं मी काही करणार नाही आणि कृष्णमूर्तीही फारसं वाचणार नाही !

अंतरा : नुसतं कन्फ्यूज्ड राहू नकोस एवढंच माझं म्हणणं !

अनुराग : कन्फ्यूज्ड म्हणजे वाईट हे तरी कशावरून ?

अंतरा : त्याचा स्वतःला आणि इतरांना त्रास होतो यावरून ! आता त्रास होणं वाईट कशावरून -- असं कृपया विचारू नकोस ! इतका काही तू डल नाहीस !

अनुराग : तुझं सर्टिफिकेट असल्यावर चिंताच नाही ! तुला कसलाच त्रास नाही हे गृहीत धरू म्हणजे झालं !

अंतरा : बरं, ते जाऊं दे, ॲक्चुअली तो लीकेजवाला पाईप सापडल्यावर काय वाटलं ?

अनुराग : कारंजाच उडत होता त्यातून -- तीन भोकांतून -- आणि पूर्ण गंजला होता तो पाईप ! ते कारंजे बघितले आणि मनानं उडीच मारली ! कारण, खरी उडी मारली तर तो प्लंबर पैसे वाढवून मागेल असा धोका वाटला ! पण आयुष्यातला मुख्य प्रश्न सुटला -- आता आयुष्य मार्गी लागेल असं वाटलं !

अंतरा : आख्खं आयुष्य ?

अनुराग : त्यावेळी तो प्रश्न असतोच ना तसा महत्त्वाचा ! नंतर कळतं की हा काही मुख्य प्रश्न नव्हताच ! --

अंतरा : ठीक आहे, हा आता मी सुतार आणलेला आहे -- तर हे बघा -- इथलं हे कपाट काढावं लागलं होतं -- त्याची दारं, कप्पे सगळं आहे -- फक्त पुन्हा होतं तसं करायचंय -- आणि पाटोळ्यांनी तुम्हाला इकडं पाठवलंय हे लक्षात ठेवा -- आणि हे नीट केलं तर पुढं काहीही छोटंमोठं काम निघालं तर तुम्हालाच सांगू --

अनुराग : पयलं म्हंजी मी छोटीमोटी कामं करीतच न्हाई -- फक्त नवी आणि मोटीच कामं घेतो -- इचारा की पोटोळ्यास्नी -- त्यांनी लावून दिलं म्हून आलोय --

अंतरा : काय काय करता नवीन ?

अनुराग : सगळं -- ऑफीस फर्निचर, वार्डरोब, सोफा, दिवाण, सगळ्या प्रकाराची कपाटं, टेबलं, सगळं --

अंतरा : बरं, ठीक आहे, याचं बोला --

अनुराग : याचं काय घ्यायचं ओ -- माजा असिस्टंट पाटवतो -- द्या त्याला दोनशे आन सामान द्या लागंल ते -- खिळे, बिजागऱ्या, पट्ट्या --

अंतरा : सामान कितीचं होईल ?

अनुराग : आता तुमच्याकडं असल्यालं बगिटलं त्येच्यापरमानं व्हईल दोनशेचं !

अंतरा : म्हणजे शंभर टक्के मजुरी ?

अनुराग : येळ किती जानार, ते बगायचं, प्लस त्याला माजा गायडन्स ऱ्हानार, प्लस माजी जिम्मेवारी --

अंतरा : बरं, करून टाका -- उद्या सकाळी या -- माझा भाऊ थांबेल इथं -- करून टाका -- काम झालं की तो पैसे देईल --

अनुराग : सामानाचा दोनशे ॲडवान्स द्या --

अंतरा : अहो, पाटोळे ओळखतात आम्हाला -- करून टाका --

अनुराग : बरं, समदं बगून जातो -- उद्या सक्काळी अकराला माजा मानूस यील सामान घ्यून --

अंतरा : चालेल --

अनुराग : (अंतराला --) ए, थांब, थांब ! परवा सांग त्याला -- उद्या टाईल्स बसवणं वगैरे आहे -- परवा !

अंतरा : बरं, परवा या --

अनुराग : जी --

अंतरा : ठीक आहे -- उद्या हे होईल, परवा ते होईल -- तू त्या इलेक्ट्रिशियनला सांगितलंयस का ते बॉयलरचं ?

अनुराग : दोनदा सांगितलंय -- तो येतो म्हणालाय --

अंतरा : म्हणजे तेही होऊन जाईल -- मस्त !

अनुराग : म्हणजे मग संपतीलच प्रॉब्लेम्स ! पण हे सगळं एकाएकी कसं काय निघत चाललंय ?

अंतरा : मिक्सर किती वर्षं काम देणार ? बॉयलरही ? आणि वॉशिंग मशीन ? त्याचं काय ? ते व्हायचंय ना अजून --

अनुराग : हे सगळं झाल्यावर तो माणूस रविवारीच बोलवू ! नाहीतर मधे कधी संध्याकाळी सातनंतर यायला तयार असला तर !

अंतरा : असं जर निरनिराळ्या गोष्टी बिघडत, मोडत राहिल्या तर त्या दुरुस्त करणे, नव्या आणणे याच विषयावर बोलण्यात आपलं आयुष्य संपून जाईल ! देअर विल बी नो अदर प्रॉब्लेम !

अनुराग : आख्खं आयुष्य ! कशाला ! जगता जगताच सहज व्हायला पाहिजे हे सगळं ! आणि जेवढं जसं जगणं होईल ते ओके ना ! बी विथ व्हॉट इज ! मग प्रॉब्लेम काय आहे ? समजलं -- दुरुस्त झालं ! असं !

अंतरा : जे समजून घ्यायची कुवत नाही त्याची चेष्टा करा आणि हसा ! या सद्‌गुणापासून कधी मुक्त होणार आपण कोण जाणे !

अनुराग : आपण नव्हे -- मी ! पण, समजून घेणाऱ्यांचं तरी काय महान चाललंय लाईफ -- दिसतंय ! आणि समजून तरी घेतायत का ते ?

अंतरा : शट अप ! मी दमून आलेय आणि मला स्वैपाकाचं बघायचंय ! (चिडून आत जाते. काही क्षणांनी बाहेर येते.)

अनुराग : तर सुतार ! माय गॉड ! महा संकटातून बचावलो !

अंतरा : म्हणजे ? झालं ना काम ?

अनुराग : तो आला, अविनाश इथं थांबला, पण बापरे ! दुपारी अविनाशचा ऑफिसात फोन आला मला ! उडालोच !

अंतरा : ए, सांग नीट -- काय झालं ?

अनुराग : आता, सरळच आहे की ते लाकडी कपाट मूळ जागी तयार करून लावायचं होतं. त्यासाठी काही भोकं पाडणं,

स्क्रू पिळणं गरजेचंच होतं. त्यासाठी ड्रिलिंग मशीन अत्यावश्यकच होतं. त्या सुताराकडं होतंच ते --आणि त्याचंच काम चालू होतं. तर एका ठिकाणी भोकच पडेना -- तेव्हा त्या सुतारानं अविनाशला विचारलं की म्हणे इथं आत काही पाईपबिईप तर नसेल ? नशीब की अविनाशनं मला फोन केला ! म्हटलं, पहिलं काम, ताबडतोब ते ड्रिलिंग थांबव, मग पुढचं सांगतो ! त्यानं तसं केलं ! म्हटलं बाबा, तू हा प्रश्न विचारल्यावर मला इथून उडी मारून मारुतीसारखं उडत एका सेकंदात तिथं पोचायची इच्छा झाली ! म्हटलं बाबा, पाईपच आहे !! त्यासाठीच झालाय सगळा उपद्व्याप ! परत मोठ्या कौशल्यानं त्या पाईपला भोक पाडणं नकोय ! जरा वेगळ्या रंगाच्या टाईल्स दिसतायत ना त्या आत्ताच बसवलेल्या आहेत -- त्यांच्याच आत तो महान पाईप आहे ! तर एक त्या सुताराला कटाक्षानं पाळायला सांग, म्हणावं, त्या वेगळ्या कलरच्या टाईल्सची जी लाईन आहे त्यावर कुठंही भोक न पाडता काय ते काम कर ! आणि म्हटलं, इन द मीन टाईम, तो पाईप फुटलाच असेल पुन्हा तर कळव, मी लगेच या सातव्या मजल्यावरनं खाली उडी मारतो ! घाम फुटलावता मला ! पण तो म्हणाला, तसं काही नाहीय, डोंट वरी, आणि आता लीव्ह इट टु मी !

अंतरा : अच्छा ! काम तर बरं दिसतंय झालेलं !

अनुराग : म्हणून माझं जे म्हणणं असतं ना की आपली स्वतःचीच हजेरी आवश्यक असते अशा वेळी -- ते यासाठी !

अंतरा : किंवा मग अत्यावश्यक सूचना आधीच देता आल्या पाहिजेत ! मग प्रश्न येत नाही ! येऊ नये !

अनुराग : मला झोप आली ! मी पडतो जरा ! स्वैपाक झाला की सांग -- (आत जातो. ती दुसरीकडे म्हणजे स्वैपाकघराकडे जाते. काही क्षणांनी तो डोळे चोळत बाहेर येतो. ती एकीकडून येते.)

अंतरा : कालचा दिवस संपवला आपण कसाबसा, आज आता पुढची आनंदाची बातमी आहे ! बॉयलर चालू होता -- मधेच आवाज झाला आणि तो बंद पडला -- आवाज फ्रीजजवळ झाला ! फ्रीजही बंद पडला आहे ! आणि हॉल सोडून सगळीकडची वीज गेलेली आहे !

अनुराग : (शांतपणे --) आता, मी जरा दातबीत घासून येतो, चहा कर, चहा पितो, जरा पेपर वाचतो आणि मग हे सगळं मला पुन्हा सांग !

अंतरा : मला वेळ हवा ना पण तेवढा ! (अनुराग आत जातो. अंतरा स्वैपाकघरात जाते. काही क्षणांनी अनुराग परत येतो. दाराकडे जाऊन पेपर घेऊन येतो. बसतो. वाचू लागतो.)

अनुराग : (आत असलेल्या अंतराला --) तुला सांगतो, आमच्या ऑफिसातही रिनोव्हेशन सुरू झालंय -- आमच्या साहेबांच्या केबिन्सच्या जागा बदलतायत -- आमच्याही जागा बदलतील -- कपाटं, फायली, कॉम्प्युटर्स -- सगळी हलवाहलवी चालू झालीय ... आता फक्त धूळ, आवाज, सतत डिस्टर्बन्स आणि वस्तू, कागद वेळेवर न सापडणे वगैरे सूरू राहील...(काही क्षणांनी --) बातम्याही सगळ्या तशाच दिसतायत ... रेल्वे लाईन्सच्या दुरुस्त्या, पाण्याच्या पाईपलाईन्स, वीज यंत्रणा, रस्ते -- सगळीकडे दुरुस्त्या चालल्यायत, थिएटर्स पाडून मॉल्स बांधतायत, बंगले पाडून प्रचंड टॉवर्सच्या इमारती उभ्या करतायत, अविश्वासाचे ठराव आणून सरकारंही पाडायचे प्रयत्न चालू आहेत -- सगळ्या उपयोगी आणि आवश्यक गोष्टींतून मन खरचटत जात राहणं म्हणजेच आयुष्य असं झालंय -- सुखाचा म्हणावा असा एखादा क्षणही पूर्ण सुखाचा वाटत नाहीय -- मुख्य म्हणजे इथं कोपऱ्यात एक अगदी छोटीशी बातमी आहे की माणसामाणसांमधले सगळेच संबंध बिघडत चालल्याचं लक्षात आल्यामुळं सगळीच माणसं स्वतःमध्ये दुरुस्त्या करायला तयार होतायत ! हे एका स्वीडिश शास्त्रज्ञाचं संशोधन आहे म्हणे ! आणि कहर म्हणजे माणसांमधल्या अशा दुरुस्त्या औषधांनी करता येतील असं त्याचं म्हणणं आहे ! म्हणजे, स्वभावावर औषध आहे ! (विचारात बसून राहतो. काही क्षणांनी अंतरा येते. आता ती इलेक्ट्रिशियन आहे.)

अंतरा : मी चेक केलंय. आख्खी लाईनच जळलीय ! सगळं वायरिंग बदलावं लागेल. बॉयलरची, फ्रिजची तुमची वायर योग्य वापरलीच नव्हती. ती आम्ही योग्य वापरू. आणि आता वायरिंग नवंच करायचं आहे तर पूर्ण केसिंगकेबिनच घ्या करून. म्हणजे कटकटच नाही.

अनुराग : खर्च ?

अंतरा : ते बघून सांगतो. काम जरा जास्त आहे. आमचे मालक येतील खर्च सांगायला.

अनुराग : दुसरा काय मार्ग ? फार खर्चात न पडता ?

अंतरा : साधं फिटिंग करा -- वायर्स योग्य आणि चांगल्या वापरायचा आग्रह सोडून द्या -- बटणंबिटणं साधी वापरा --बराच खर्च वाचेल -- धोका पत्करा ... थोड्या दिवसांनी पुन्हा खर्च करा ...

अनुराग : बरं बघू -- घेऊन तर या तुमच्या मालकांना --

अंतरा : कधी येऊ ?

अनुराग : या लगेच ! (स्वतःशी --) आजही खातो बोलणी !

अंतरा : आज तू नको बोलणी खाऊस -- मी करते फोन आणि मी जाते जरा उशीरा -- आज --

अनुराग : अगं पण, तो खर्च भरमसाट सांगायला लागला तर तू घेणारायस का डिसिजन ?

अंतरा : तो काम काय आहे म्हणतोय ते बघणार -- त्यातले जे मेजर आयटेम असतील त्यांचा दुसरीकडे काय खर्च सांगतात हे त्याच्या समोरच एकदोन फोन करून मी बघून घेणार -- आणि साधारण बरोबर असेल याचं तर घ्यून टाकणार निर्णय आणि देणार काम त्याला ! आणि जे अर्जंट आणि अटळ खर्च असतात तिथे शरणागती पत्करणं बेस्ट ! उगीच डोकं पिकवून घेत बसायचं नाही ! आणि अटळ खर्चही पुढं ढकलावे अशी, इतकी काही आपली आर्थिक परिस्थिती कमकुवत नाही ! काही फायदेही असतातच ना एखाद्या जुन्या निर्णयाचे ! माझ्यासारखी बायको मिळण्याचे !

अनुराग : थँक यू ! या तरी कामाची जबाबदारी घेतल्याबद्दल आणि मुख्य म्हणजे माझं बोलणी खाणं वाचवल्याबद्दल ! पाहिजे तर डबल थँक्यू !

अंतरा : जबाबदारी ? माझा पगार तुझ्या दीडपट आहे ! का बाबा ? मी माझ्या क्षेत्रात परीक्षा दिल्या, प्रगती केली -- तू तुझ्या क्षेत्रात तसं केलं नाहीस ! हे झालं जबाबदारीचं !आणि दुसरं म्हणजे तुझे अपमान होणं, तुझा मूड खराब होणं हे मलाही त्रासदायकच नाही का ? तुझीही काळजी घेणारच की मी !

अनुराग : अरे वा ! मग तर आणखीनच थँक यू ! म्हणजे हे काही माझ्या आपुलकीमुळं, सहानुभूतीमुळं वगैरे नाहीच आहे ! तुझ्या स्वतःसाठीच आहे ! आणि विशेष आभार यासाठी की, आपल्या पगारातली तफावत -- मी लक्षात ठेवणं महत्त्वाचं आहे याची जाणीव दिल्याबद्दल ! आणि जुन्या निर्णयाच्या फायद्याचीही !

अंतरा : खरं तर इतका सहवास असल्यावर जाणीव देणंबिणं असल्या प्राथमिक गोष्टींची गरजच पडू नये -- जस्ट लव्ह ! (तो रागाने आत जातो. काही क्षणांनी बाहेर येतो.) तर, तो त्याच्या मालकासह येऊन गेला. त्यांचा मुख्य हिशोब विजेचे एकूण पॉईंट्स् किती याच्यावर असतो. मी चौकशी केली, तो बरोबर सांगत होता. शिवाय मी त्याला इन्व्हर्टरच्या दृष्टीनं सोय करायला सांगितली. एकूण खर्च सुमारे साडेसात हजार होणार आहे. म्हटलं बॉयलरचं काय ? आणि फ्रिझ का बंद पडलाय ? तर तो म्हणाला की हे सगळं फिटिंग झाल्यावर मगच ते सगळं चेक करून काय ते सांगता येईल --

अनुराग : च्यायला, या महिन्यात रिपेअर्स अँड मेंटेनन्स हा कॉलम भरपूर एन्ट्रीज घेणार असं दिसतंय !

अंतरा : एक तर आपलं काही सामान, बरीच वर्षं, विनातक्रार -- विनाखर्च सेवा देत आलेलं आहे -- आणि एकूणातच आपण गेल्या काही वर्षांत या कॉलमचा फारसा खर्च केलेला नाही. आता एकदमच या गोष्टी एकामागोमाग एक याव्यात याला योगायोग म्हणता येईल. नीट चाललेल्या गोष्टींची फारशी देखभाल करायची पध्दत आपल्याकडे नाही. बिघाड झाला तरच द्यायचं लक्ष !

अनुराग : ते आहे म्हणा ! आणि तुझ्यासारखी दीड शहाणी म्हणजे माझ्या दीडपट पगाराची बायको असल्यावर मला काय चिंता ? कुठल्याही बिघाडाची ?

अंतरा : तेच पुन्हा ! अनुराग, तू ना, मानापमान या विषयात फार वेळ आणि एनर्जी वाया नको घालवत जाऊस ! आपल्याला दोघांनाही खूप बरं पडेल ते !

अनुराग : मला काय बरं पडेल हेही तूच सांग ! बरं, आता या फिटिंगच्या कामाच्या वेळीही बोलवलं आहेस का अविनाशला ?

अंतरा : नाही -- ते कामच रविवारी करायला सांगितलंय त्याला, म्हणजे आपण दोघंही असू !

अनुराग : आपण दोघंही म्हणजे मुख्यतः मी ! व्हेरी गुड ! संपला आजचा दिवस ! चला, जेवण करून घेऊ ! (दोघेही आत जातात. काही क्षणांनी बाहेर येतात.) रविवारी आपण दोघंही असू असं म्हणालीस, पण काय झालं ?

अंतरा : अरे माझ्या जवळच्या मैत्रिणीच्या घरचं फंक्शन होतं -- जायला नको ? तिच्या मुलाचा पहिला वाढदिवस होता -- खूप मोठ्या प्रमाणात साजरा केला तिनं !

अनुराग : ओके ! काम झालं ते -- फ्रिझ चालू झालाय. पण बॉयलरची कॉईल जळालीय म्हणाला तो -- शिवाय तो बॉयलर बराच गंजलाय -- याच्यावर जास्त खर्च नका करत बसू असं म्हणाला --

अंतरा : तरी कधी घेतला होता रे तुम्ही तो ?

अनुराग : नक्की नाही सांगता येणार पण पंधरापेक्षा जास्त वर्षं झाली असतील --

अंतरा : तसं चांगलं काम दिलं त्यानं -- बदलावाच लागेल म्हणजे आता -- अटळच आहे !

अनुराग : हो --

अंतरा : आणून टाकू -- आणि चांगल्या रिनाऊन्ड कंपनीचाच घेऊ -- कटकट नको --

अनुराग : आपण हे करू म्हणायचं आणि स्वतः निघून जायचं असं या बाबतीत करावं लागणार नाही असं बघू -- आपल्याला दोघांनाही वेळ असेल तेव्हाच जाऊ आणायला --

अंतरा : म्हणजे तोपर्यंत गॅसवर पाणी तापवणं आलं !

अनुराग : नको ! मी बघतो ते ! (काही क्षणांनी --) तुझ्या त्या मैत्रिणीचा हा पाहिलाच मुलगा वाटतं --

अंतरा हो -- म्हणून तर एवढा आनंद ना -- ती जस्ट क्लार्क आहे -- इट इज एव्हरीबडीज चॉईस !

अनुराग : करीअरिस्ट व्हायचं का आणि कितपत व्हायचं ! आणि घेतलेला निर्णय बदलावा की बदलूच नये ?

अंतरा : (बेफिकिरीने --) हं --

अनुराग : चॅटिंगमधनं आपली ओळख झाली -- वाढली -- मग आपण भेटायला लागलो -- तुला करीअर करायची असल्यामुळं मूल होऊ द्यायचं नाही ही तुझी अट होती -- ती मी अगदी सहज मान्य केली -- आवडलीच होतीस तू मला ! तुझी ही अट माझ्या आईवडिलांना मी सांगायलाच नको होती -- कळेल तेव्हा कळलं असतं -- पण झालीच ती चूक ! -- त्यामुळं पहिल्यापासूनच त्यांचा विरोधच राहिला -- आणि तुझ्या घरच्यांचा -- मी तुझ्यापेक्षा कमी शिकलेला म्हणून ! -- त्यांचं बरोबर तर नसेल ?

अंतरा : ठीक आहे -- पार केलंय आपण ते सगळं ! --

अनुराग : (जणू स्वतःशीच --) आता मला वाटतंय, चूकच झाली माझी ती ! निर्णय चुकलाच तो माझा ! मूल हवंच !

अंतरा : ए ! वेडाबिडा आहेस की काय ! दोघांनी मिळून घेतलेला -- स्वीकारलेला निर्णय होता तो !

अनुराग : मला आता तो चुकीचा वाटतोय ! त्याच, तेव्हाच्याच मनस्थितीत नाहीय मी आत्ता !

अंतरा : बरं, मग ?

अनुराग : मला वाटतं, बदलता येईल हा निर्णय ! झालेली चूक दुरुस्त करू !

अंतरा : एकदम इतक्या सगळ्या दुरुस्त्या निघाल्यामुळं अस्वस्थ झालायस तू ! डोंट वरी ! संपत आलंय ते ! बॉयलर नवा आणला आणि वॉशिंग मशीन दुरुस्त झालं की झालं ! मग काय आहे ? !

अनुराग : मी मात्र सगळी काळजी घेतो ! आपला जुना बॉयलर कितीला जाईल तेही पाहून घेतलं मी ! त्या जुन्या बॉयलरमध्ये, आत तांबं असल्यामुळं भंगारवाले सहज तो चारपाचशेला घेतात असं कळलं ! तो प्रश्न नाही ! पण आपल्या बाबतीत तूही विचार कर ! -- नुसतंच दुरुस्त्या शक्य आहेत, एवढंच नको बघूस ! विचार कर --

अंतरा : आता कसला विचार ? आता पुन्हा भूतकाळात कसं जाता येईल ? आता कसं शक्य आहे ते ?

अनुराग : आत्ताच फक्त शक्य आहे -- आणखी जास्त उशीर केला तर नाही-- आणि भूतकाळात जायचंच नाहीय -- चूक आज कळतेय -- वर्तमानात ! --

अंतरा : या बाकीच्या सगळ्या दुरुस्त्या होतील -- पण, हे असलं -- आपण घेतलेला निर्णय म्हणजे एखादी वस्तू थोडीच आहे ?

अनुराग : दुरुस्त करता येत असेल तर वस्तूच आहे ! --

अंतरा : नाही, नाही ! नो !

अनुराग : आणि तुझी सुपिरिऑरिटी तरी मी का चालवून घ्यावी -- हाही विचार येतोच हल्ली डोक्यात --

अंतरा : काय असतं -- एक काहीतरी खटकायला लागलं की मग आणखी काही काही तसंच वाटायला लागतं -- कधीकधी, खरा प्रश्न एकच असतो -- खूप दुरुस्त्यांची गरजच नसते !

अनुराग : 'काय असतं ' वगैरे अशी भाषा मला नकोय आता तुझ्याकडून -- एखाद्या विषयातलं किंवा आपल्या कामातलं थोडंफार आपल्याला कळत असतं -- त्या आधारावर एकूण जगण्याबद्दलच जनरल बोलायचं आणि एकमेकांना शिकवायचं ही फॅशनच पडत चाललीय हल्ली ! ' त्याचं काय असतं ' अशी सुरुवात करून बोलणारे फार झालेत हल्ली ! -- संकट आलं, दुःख आलं की वाट लागते या सगळ्यांची ! जगण्यातलं आपल्याला फार कळतं अशा पध्दतीनं बोलायची काय योग्यता असते या सगळ्यांची ?

अंतरा : तू जरा सविस्तर बोललास, पण त्यामुळं, तुझ्याही बोलण्यात तोच दोष असल्याचं उघडं पडतंय ! येतंय का लक्षात तुझ्या ? आणि नाहीतरी काय आहे, संकटं -- दुःखं येणारच आहेत -- ज्याच्या त्याच्या कुवतीप्रमाणे जो तो ती पेलेल किंवा वेडा होईल किंवा आत्महत्या करेल -- असं ऑटोमॅटिकच चाललंय ना नाहीतरी सगळ्यांचंच ? ! जगणं कळणं आणि त्यामुळं वेगळं किंवा अधिक चांगलं जगता येणं हे कुठं दिसतंय ? आणि हे जर नसेलच कुठं तर त्यातल्या त्यात जरा कळल्यासारखं बोललं तरी कुठं बिघडतंय ? तेवढं चालायचंच ! काय असतं --

अनुराग : मग जे. कृष्णमूर्ती आणि रजनीश हे विषय हवेत कशाला ? आपलं आपण बोलावं !

अंतरा : आणि त्यांची वाक्यं आपल्या बोलण्यात आली तरी खरं तर आपलं आपणच बोलत असतो -- ते बोलतात त्या आवाक्यानं आपण बोलतो का ही शंका असतेच !

अनुराग : सगळंच जर असं बेसलेस असेल तर पूर्वी एखादा निर्णय घेतला म्हणून त्यालाच चिकटून राह्यची काही गरज नाही --

अंतरा : निर्णय दोघांनी मिळून घेतला असेल तर तो बदलावा असं दोघांनाही वाटलं पाहिजे --

अनुराग : आणि एकाला तसं वाटलं तर ?

अंतरा : सगळंच बेसलेस आहे इथपर्यंत पोचू शकणाऱ्या माणसानं निर्णय बदलायचा खटाटोप का करावा ?

अनुराग : तोही बेसलेस म्हणूनच करायचा ! गॉट इट ?

अंतरा : ओह ! बास झालं ! निरर्थक !

अनुराग : आणि शिवाय बेसलेस !! (ती उठून आत जाते. काही क्षणांनी बेल वाजते. तो जाऊन दार उघडतो. ती आत येते.)

अंतरा : बसवला का बॉयलर ? -- आलेच हं ! (आत जाते. काही क्षणांनी बाहेर येते.) वा ! झालंय म्हणजे काम ! कुठला घेतला ?

अनुराग : रिनाऊन्ड कंपनीचा नाहीय -- म्हणजे फार प्रसिध्द वगैरे !

अंतरा : मग कुठला आहे ? नंतर कटकटी होतात रे ! मळलेली वाट जास्त सुरक्षित असते !

अनुराग : आपण कुठे आहोत पण मळलेल्या वाटेनं जाणारे ? आणि हा का घेतला हे आधी समजून घे ना !

अंतरा : बरं, सांग --

अनुराग : तांबं महाग झाल्यामुळं रिनाऊन्ड कंपन्या आता आत स्टीलचा टँक वापरतायत -- यांची तांब्याची टाकी आहे -- रिसेलच्या दृष्टीनं तांबं असणं चांगलं आणि आरोग्याच्या दृष्टीनंही ! यालाही आयएसआय मार्क आहे आणि हीही एक आयएसओ नाईन थाऊजन्ड कंपनी आहे ! किंमत जरा कमी आहे, गॅरंटी पिरिअड जास्त आहे ! आपल्या शहरातली कंपनी आहे !

अंतरा : जी वस्तू पंधरावीस वर्षं वापरायची आहे तिच्या रिसेलचा कसला विचार करतोस ? वापरायला चांगलं काय आहे हे बघ ना !

अनुराग : तांबं चांगलं ! यात पाणी लौकर गरम होतं ! वीज वाचते ! आयुर्वेदाप्रमाणे आरोग्यालाही चांगलं !

अंतरा : सर्वगुणीच म्हणजे ! पण मला हे पटत नाही ! स्टँडर्ड मान्यताप्राप्त मालच घ्यावा !

अनुराग : आयएसआय आणि आयएसओ नाईन थाऊजन्ड !

अंतरा : बरं, ठीक आहे, बघू वापरून !

अनुराग : नाऊ, देअर इज नो गोईंग बॅक !

अंतरा : मला आपलं वाटलं ,निदान मोबाईलवर बोलायचंस तरी ! कंपनी ठरली होती आपली !

अनुराग : फिटिंग करून घेताना त्यात इन्व्हर्टरचीही सोय करून घ्यावी असं तुला वाटलं तेव्हा माझ्याकडेही मोबाईल होताच ! तूं बोललीस त्या वेळी ?

अंतरा : अच्छा ! सॉरी -- पण, मी ठरलेलं काही बदलत नव्हते !

अनुराग : आनंद इतकाच म्हणायचा की इतक्या दुरुस्त्या त्या मानानं खूप कमी वादविवादात पार पडल्या !

अंतरा : निर्जीव, उपयोगाच्या वस्तू त्या ! त्यांच्यासाठी कशाला आपण धोक्यात यायचं ?

अनुराग : सजीवांसाठी एक वेळ ठीक आहे ! अं ?

अंतरा : तुझ्यात ना, काहीतरी बिघाड होत चाललाय हल्ली ! (उठून आत जाते.)

अनुराग : लक्ष द्यावं लागतं बिघाडाकडे ! टाळाटाळी करून आपोआप दुरुस्त होत नसतो तो ! बिघाड !

अंतरा : (आतूनच --) काय असतं आणि कसं असतं असं बोलायची फॅशनच पडत चाललीय हल्ली !

अनुराग : झाली परतफेड ! आता जेवून झोप शांत !

अंतरा : (आतूनच --) थँक यू फॉर द गाईडन्स ! या आत ! जेवण करून घेऊ !

अनुराग : (दोन क्षण जातात. मग जणू स्वतःशीच --) वेड्यांचा बाजार चाललाय तिच्यायला ! (आत जातो. काही क्षणांनी दोघेही बाहेर येतात.) आता गरम पानी काढून दाखवलं आहे -- काय प्राब्लेम नाही --

अंतरा : अहो, पण बॉयलर घेतल्यावर पहिल्याच दिवशी कंम्प्लेंट करावी लागावी ? त्यातही, तुम्ही लगेच त्या दिवशी आला नाहीत, दुसऱ्या दिवशी, आज आलात -- आणि बॉयलरमध्ये पाणी नुसतं कोमट होत होतं तर असा बॉयलर लावला कसा इथं आणून ? आणि तुमचं गॅरंटी कार्ड ! झेरॉक्स केलेलं ! तेही -- ती झेरॉक्स तरी नीट आलीय का

याचीही काळजी न घेतलेलं ! आणि लिहिलंय काय या गॅरंटीकार्डावर ? विक्रेत्याचा सहीशिक्का असल्याशिवाय हे ग्राह्य धरलं जाणार नाही ! मग सहीशिक्का कुणी मारायचा ? का आता आम्ही पुन्हा दुकानात जाऊन आणायचा मारून ? आणि हे गॅरंटीकार्ड आत पॅकिंगमध्ये ठेवता तुम्ही ! इतकं फडतूस गॅरंटीकार्ड मी माझ्या आयुष्यात पाहिलेलं नाही ! खरंच आयएसओ नाईन थाऊजन्ड आहे का कंपनी तुमची ? मला तर ही सगळी बनवाबनवीच वाटतेय ! नुसतं वेष्टनावर छापायला काय जातंय ! मी पाळंमुळं खणून काढीन तुमच्या कंपनीची ! सांगा तुमच्या मालकाला !

अनुराग : मालकाशी बोलायचा आमाला काय चान्स नसतो -- आमी कंम्प्लेंट डिपार्टमेंटच्या सायबाशी बोलतो -- आमचं काम दुरुस्तीचं आहे --

अंतरा : नव्या गोष्टी दुरुस्त करत फिरता का काय ?

अनुराग : आमाला बोलून काय उपेग नाही -- कंपनीचा फोन दिलाय -- कंम्प्लेंट डिपार्टमेंटला मीरचंदानी सायेब आहेत -- त्यांच्यासंगं बोला -- आनी बॉयलरचा काय प्राब्लेम नाही -- निसती एक मिंटाची अॅडजस्टमेंट होती -- आनी गरम पानी येतंय -- बघितलं की तुमी -- एक सही लागंल हितं --

अंतरा : मी कुठं सहीबिही करणार नाहीय -- जर का आता पुन्हा काही प्रॉब्लेम आला तर मी पूर्ण छडाच लावीन -- सांगा तुमच्या सायबाला -- तुमच्या कंपनीचं सगळंच संशयास्पद वाटतंय मला -- टँक तरी कॉपरचा आहे का ?

अनुराग : आहे हो -- जाऊ का ?

अंतरा : हं -- (अनुराग बसतो.) यासाठी म्हणत असते मी की रिनाऊन्ड कंपनीच हवी ! आलं लक्षात ?

अनुराग : ठीक आहे, काहीही प्रॉब्लेम येणार नाहीय -- आणि भांडवल नको करूस किरकोळ गोष्टीचं -- माझी माहिती सोड, पण इतकी उघड उघड चारसोबीसगिरी तशी खूपच अवघड आहे ! याला कॉमनसेन्स म्हणतात !

अंतरा : (क्षणभराने --) इफ वुई आर हॅव्हिंग प्रॉपर सेक्स-प्लेझर, देअर इज नो प्रॉब्लेम ! डु यू अॅग्री ?

अनुराग : मला हा प्रश्न अर्धवट वाटतोय, त्यामुळं, उत्तर अर्धवट असेल -- यस ! यू आर राईट !

अंतरा : म्हणजे, पूर्ण खरं नाही ! तुला काय वाटतं की निसर्गाची किंवा सत्याची इच्छा आहे की मानवजातीचं सातत्य राहावं -- म्हणून मुलं होत राहावी -- सॉरी ! हीही आपली कल्पनाच असण्याची शक्यता आहे ! काहीही फरक पडत नाही ! गरज नाही ! आपापल्या मनाच्या पध्दतीतून बाहेर पडायचा प्रश्न आहे ! आणि नकार दिला समजा असं बाहेर पडायला, तर खोटं जगा ! मन आणि शरीर या वेगवेगळ्या गोष्टी नाहीतच -- हे तर शास्त्रसिध्दच आहे ! मग, मनानं प्रत्येक स्त्री अनेक पुरुषांशी संभोग करते -- हे एक तर तुम्हाला कळतच नसावं किंवा तुम्ही दुर्लक्ष करत असला पाहिजेत ! सेक्स-प्लेझर ही गोष्ट आपण अहंकाराशी जोडलेली ठेवल्यामुळं नीतीबीतीचे प्रश्न येतात !

अनुराग : तो विषयच वेगळा आहे -- तो आपला मुद्दाच नाहीय -- स्त्रीपुरुष समानतेचे विचार सारखे डोक्यात वागवत राहिल्यानं मधेच तू काहीही असंबध्द बोलतेस ! मला असं वाटतं की मूल हवंच ! मुलगा किंवा मुलगी ! ते महत्त्वाचं नाही ! ही सगळी पुनरुत्पादनाची यंत्रणा का, कशासाठी -- आपल्याला माहिती नाही -- ती एकच गोष्ट स्वतंत्रपणे नाकारता येत नाही -- मला वाटतं, मूल असावं ! यस ! असावं ! आता वाटतं !

अंतरा : बरं, ते बघू -- वॉशिग मशीनचं राहिलंय अजून -- सांगितलंयस का तू कुणाला ?

अनुराग : सांगितलंय -- फोन करून येईल तो माणूस -- संध्याकाळी सात नंतर येईल --

अंतरा : चला, म्हणजे सगळंच नीट झालं असं होईल ! -- आणि बरं झालं एका दृष्टीनं -- ओघाओघात सगळंच काम झालं -- आणि मुख्य म्हणजे, मागच्या अनुभवांसारखं झालं नाही -- माणसं बरी मिळाली !

अनुराग : आता सगळं नीट आहे या समाधानात खरंच मला राहता येईल का -- सॉरी -- मला नाही वाटत असं --वरवरच्या दुरुस्त्या नीट होतायत ... पण, मुख्य काहीतरी राहतंय ...

अंतरा : दुःख तयार करणाऱ्या मनाची लक्षणं आहेत ही -- आपणच प्रॉब्लेम आहे म्हणायचं आणि तो भोगत बसायचं --

अनुराग : तुझं सगळं हे ज्ञान तुझ्यावरच उलटू शकतं ! -- मी टोक गाठायला लागलो तर ... हे तुझ्या लक्षातही येत नाही ! -- किती आडमुठं मन -- (घड्याळात पाहून --) साडेसात झालेत -- येईलच तो --

अंतरा : हं, या -- ते तिकडे गॅलरीत ठेवलंय मशीन -- ते घ्या बघून -- (अनुराग गॅलरीकडे जातो. मशीन हलवल्याचे आवाज. काही क्षणांनी परत येतो.) हं -- काय झालंय ?

अनुराग : (अगदी शांत बोलणे --) ड्रम धडकून धडकून पत्रा उचकटलाय सगळा -- दोन ठिकाणी तर फाटलायच -- एकूण बॉडी गंजलीय पण -- हे असं दुरुस्त होणार नाही -- बॉडी बदलावी लागेल --

अंतरा : काय झालं काय पण त्याला अचानक ? इतके दिवस तर नीट चाललं होतं --

अनुराग : तुमच्या वापरण्यात काही बदल केला काय ?

अंतरा : बदल काय होऊ शकतो ? कपडे मशीनमध्ये टाकायचे, झाकण लावायचं आणि आपल्याला पाहिजे तसं ॲडजस्ट करून सुरू करायचं ! -- आणखी काय ?

अनुराग : कपडे कसे टाकता ते सांगता जरा ?

अंतरा : हां, त्यात मी अलिकडं केला होता हं मात्र थोडा बदल ! -- आधी जरा वेळ कपडे साबणात भिजत टाकायचे आणि मग मशीनमध्ये टाकायचे असं सुरू केलं होतं मी -- कपडे भिजले म्हणजे जास्त चांगले निघतील म्हणून --

अनुराग : कपडे हातानं शक्य तेवढं पाणी काढून बोळा करून टाकत असाल --

अंतरा : हो --

अनुराग : तेच कारण आहे -- तुमचा हेतू चांगला आहे पण मशीनला नाही चालत तसं -- कपडे फिरण्यासारख्या अवस्थेत नसले किंवा एकाच बाजूला साठले तर ड्रमचा बॅलन्स जातो -- आणि एकदा का तो बॉडीवर धडकला की उलटीकडंही धडकतो आणि धडकतच राहतो --बॉडीची वाट लागलीय -- बघा की !

अंतरा : बॉडी नीट या मापाची करेक्ट मिळते का ?

अनुराग : त्याची काळजीच करू नका -- मशीन नव्यासारखं होईल -- आत बाकी काहीच प्रॉब्लेम नाहीय --

अंतरा : खर्च किती येईल ?

अनुराग : बरोब्बर दोन हजार -- सोळाशेची बॉडी, तीनशे सर्व्हिस चार्ज, शंभर ट्रान्सपोर्ट -- यात काहीच कमी होणार नाही --

अंतरा : कधी करताय मग ?

अनुराग : (स्वतःच्या भूमिकेतून --) मला पुन्हा उशीरा जायला जमणार नाहीय ऑफिसात ! --

अंतरा ठीक आहे, मग उद्या, याच वेळी येऊन काम पूर्ण करू शकाल ?

अनुराग : हो, करू शकेन -- या जुन्या पत्र्याचे तुम्हाला भंगारवाल्याकडून पन्नाससाठ मिळतील --

अंतरा : ठीक आहे, या मग उद्या -- असंच --

अनुराग : ॲडव्हान्स द्या --

अंतरा : अहो, विश्वास नाही का काय आमच्यावर ?

अनुराग : विश्वासाचा प्रश्न नाही -- पण कधीकधी दुसऱ्याच माणसाकडनं करून घेतात लोक काम आणि आम्ही गेल्यावर म्हणतात -- झालं काम !

अंतरा : तसं नाही करणार आम्ही -- मुळात आम्हाला वेळच नाहीय -- या तुम्ही उद्या --

अनुराग : चालेल -- येतो मग --

अंतरा : हं -- (अनुराग बसतो. आळोखेपिळोखे देतो. मग निश्चल बसून राहतो. अंतरा आत जाऊन परत येते.) हं -- आता सगळं नीट झालेलं आहे -- हे व्हायचंय, ते व्हायचंय, असं काही नाहीय आता --

अनुराग : मी माझ्या बॉसकडून अपमानित होऊ नये म्हणून काळजी घेतेस तू, जमेल तेव्हा, पण मी तुझ्याकडूनच अपमानित होत असलो तर --

अंतरा : काहीतरी काल्पनिक प्रॉब्लेम नको काढूस -- तुझा बॉस आऊटसायडर आहे -- आपण इनसायडर आहोत -- आपल्याआपल्यात काही होणं म्हणजे मनातल्या मनात आपले आपण कधीकधी हर्ट होतो की नाही -- तसं समजायचं ते -- आपण एकच आहोत असं धरून आपल्याआपल्यातले प्रॉब्लेम्स सहन करायचे !

अनुराग : एकमेकांना कोऑपरेट करत बऱ्याच गोष्टी हँडल करत, दुरुस्त करत जातो आपण, पण, मला तर कायमस्वरूपी एक पराभूत भावना भरून असल्यासारखं वाटतं मनात -- हे सगळं बारीक, मोठं आपण नीट करत नेतोय, पण मुख्य काहीतरी राहतंय असं वाटत राहतं --

अंतरा : म्हणजे आपण जेव्हा निर्णय घेतला तेव्हासारखी नाही राहिली तुझी मनस्थिती -- म्हणजे एक प्रकारे मला विरोधीच झाली -- हा आता अन्यायच आहे ना माझ्यावर -- मला चालवूनच घ्यावं लागणार आहे हे !

अनुराग : तरीही प्रत्यक्षात घडणार आहे ते तुझ्या ठरलेल्या प्लॅनप्रमाणेच ! -- बदल काय होणार आहे ? अजूनही तू मला आवडतेसच ! ... प्रेमच म्हणू याला हवं तर ... अजूनही घटस्फोटासारखे विचार डोक्यात नाहीत ...

अंतरा : आपण विचार करून निर्णय घेतला होता-- टोकाचे विचार नकोतच !-- प्रामाणिकपणा तरी लागेलच आता --

अनुराग : तेव्हाही मी प्रामाणिकच होतो आणि आजही मी प्रामाणिकच आहे -- मी त्या जुन्या निर्णयाशी प्रामाणिक राहावं की स्वतःशी -- हा प्रश्न आहे --

अंतरा : असं तर मग लहरीपणा आणि फसवाफसवीही समर्थनीय ठरेल ! आणि व्यभिचारही !

अनुराग : माझ्या आत्ताच्या वागण्याला ही उदाहरणं !!

अंतरा : आणि तू तुझ्या निर्णयाशी किंवा तुझ्याशी स्वतःशी प्रामाणिक राह्यचं बोलतोयस पण माझ्याशी प्रामाणिक राह्यचं

काय ?

अनुराग : वकिली पॉईंट काढू नकोस वेडपटासारखे -- अंडरस्टँड द सीरीयसनेस ! मूल होऊ द्यायला अडथळा करणं -- पतीनं किंवा पत्नीनं -- हे घटस्फोटाचं कारण होऊ शकतं -- कायद्यानं ! लक्षात घे !

अंतरा : हे तर आता सगळं पेंडिंगच ठेवावं लागेल -- याव्यतिरिक्त आता काय घडू शकणार आहे ? फार तर बल्ब-ट्यूब्स बदलाव्या लागतील, रंग जुना झाला की पुन्हा द्यावा लागेल, फर्निचर पॉलिश करून घेणं, माळे झाडून घेणं, झुरळं-पाली होऊ नयेत म्हणून औषध मारून घेणं -- हे सगळं वेळोवेळी सहज जमण्यासारखं आहे ! --

अनुराग : मला तर वाटतंय माझा यातलाही उत्साह कमी कमी होत जाईल हळू हळू -- आणि विचित्र म्हणजे हे सगळं असं असूनही या सगळ्याशिवाय जगता येईल का -- असा प्रश्न येतोय डोक्यात --

अंतरा : लग्न झाल्यावर कालांतरानं एखाद्याला काही आजार होऊ शकतो -- अपघात होऊ शकतो -- एनिथिंग अनएक्स्पेक्टेड कॅन हॅपन -- तसंच हे आहे -- तुझी मनस्थिती बदलणं -- तुझ्या अपेक्षा, तुझे प्रश्न बदलणं --

अनुराग : तसं नाहीय हे -- तू सहकार्य दिलंस तर आनंदानं बदल शक्य आहे --नाहीतर मला आता त्या विचित्र प्रश्नाचाच मार्ग उरलाय ! -- या सगळ्याशिवाय जगणं शक्य आहे का ?

अंतरा : किंवा ठरल्याप्रमाणे आनंदानं राहणं -- (तो काही बोलत नाही.) नाही का ? (तो गप्पच --) फक्त फ्रीझचा दरवाजा जरा डाव्या बाजूनं घसरलाय -- पण बंद होतोय नीट -- ते काही एवढं अर्जंट नाही -- सवडीनं बघू --

अनुराग : अर्जन्सी निर्माण झाल्याशिवाय, नाही तरी, आपण करतोच काय ? (शांतता.) अर्जन्सी ! लक्षात घे !
(शांतता. ती आत जाते. तो एकटा बसून... पडदा पडत जातो ...)

-- समाप्त --

सूचना :- प्रयोगापूर्वी लेखकाची लेखी अनुमती घेणे आवश्यक आहे.

पत्ता --
चं.प्र. देशपांडे,
३, स्नेहदीप अपा., चिंतामणीनगर,
सहकारनगर नं. २, पुणे - ४११००९
फोल -- २४२२७८४७. / २४२२७८४८. / ९३७१००५७७३.

वेबसाईट : champralekhan.com